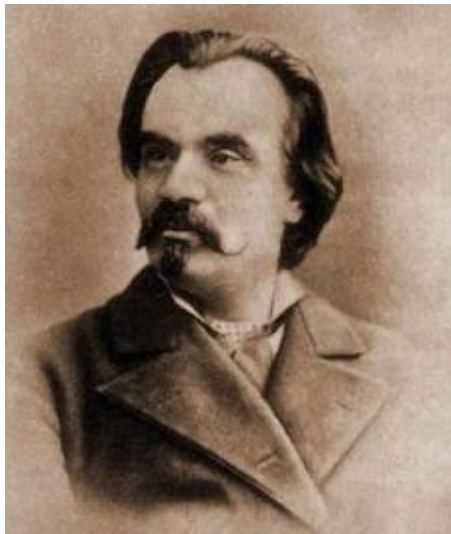


Відділ культури, національностей та релігій
Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система



Корифей українського театру

До 185-річчя від дня народження

Михайла Петровича Старицького

Бібліографічний покажчик

Відділ культури, національностей та релігій
Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система

Корифей українського театру

До 185-річчя від дня народження

Михайла Петровича Старицького

Бібліографічний покажчик

Славутич 2025

Даний бібліографічний покажчик підготовлено відділом довідково-бібліографічного обслуговування Загальноміського бібліотечно-інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене 185-річчю від дня народження Михайла Петровича Старицького (1840–1904) – українського письменника, поета, прозаїка, драматурга, перекладача, театрального та громадсько-культурного діяча, одного з корифеїв українського побутового театру.

Посібник містить біографію письменника, публікації про його твори, видання та статті про життя і творчість, інтернет-ресурси.

Матеріал розміщений за розділами в алфавітному порядку.

Посібник розраховано на широке коло читачів.

Укладачі:

Панова Л. І., Соловйова Л. О.

Відповідальний
за випуск:

Портная Н. В.

*Нехай Україна у щасті буя –
У тім нагороді і втіх моя.*
М. Старицький

Михайло Петрович Старицький – визначна постать національного культурного відродження другої половини XIX століття. Його творчість і самовіддана праця стали міцним підґрунтям розвитку української культури та духовного відродження народу.

Михайло Старицький народився 14 грудня 1840 року в селі Кліщинці на Полтавщині (тепер Черкаська область) у дворянській родині. Рано осиротів і виховувався в родині свого двоюрідного брата – відомого українського композитора Миколи Лисенка, що суттєво вплинуло на формування його світогляду та інтерес до української культури. Освіту здобував у Полтавській гімназії, згодом навчався в Київському університеті. Ще в студентські роки активно долучився до українського національного руху.

Літературний доробок Михайла Старицького є надзвичайно різноманітним. Він працював у жанрах поезії, драматургії та прози, а також займався перекладами. У поезії Старицький звертався до тем кохання, природи, історичного минулого України, соціальної несправедливості. Його вірші пройняті ліризмом, патріотичними мотивами та глибоким співчуттям до народної долі.

Особливе місце у творчості письменника посідає драматургія. Його найвідоміші твори: «Не судилось», «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці», «За двома зайцями», «Талан», «Циганка Аза» та ін.

Ці твори стали класикою українського театру й не втрачають популярності до сьогодні.

У прозі Старицький створив низку історичних романів та повістей, у яких звертався до героїчного минулого України,

зокрема до козацької доби. Його історична проза сприяла формуванню національної самосвідомості читачів.

Михайло Старицький був не лише письменником, а й активним організатором українського театру. Він очолював театральні трупи, фінансував постановки власним коштом, писав п'єси спеціально для сцени та працював над розвитком професійного акторства. Разом із Марком Кропивницьким, Іваном Карпенком-Карим, Миколою Садовським, Марією Заньковецькою він входив до плеяди корифеїв українського театру. Саме завдяки їхній діяльності український театр утвердився як повноцінне мистецьке явище, попри утиски з боку царської влади.

Вагомим є внесок Старицького як перекладача. Він перекладав українською мовою твори світової класики, зокрема Вільяма Шекспіра, Адама Міцкевича, Генріха Гейне. Його переклади сприяли розвитку української літературної мови та збагаченню національної культури.

Останні роки життя Михайло Старицький провів у Києві, продовжуючи літературну і культурну діяльність, попри проблеми зі здоров'ям. Помер 27 квітня 1904 року. Похований у Києві.

Михайло Старицький залишив по собі багату творчу спадщину й зробив неоціненний внесок у розвиток української літератури, театру та національної культури. Його творчість і діяльність стали важливою складовою боротьби за право українського слова на існування та визнання.

Вшанування пам'яті

У Києві з 2002 року працює музей Михайла Старицького, де драматург мешкав з родиною три останні роки життя.



Вулиці, названі ім'ям Михайла Старицького, існують в багатьох містах України.

У листопаді 2020 року до 180-річчя письменника Укрпошта випустила марку «Михайло Старицький. 1840-1904» Дата випуску – 12.11.2020. Тираж – 130 000 прим. Номінальна вартість – 8XV. Номер за каталогом Укрпошти – 1867.



Меморіальна дошка на вулиці Ярославів вал, 28 в Києві.



Могила Михайла Старицького

Творча спадщина Михайла Старицького

Старицький М. П. Байки / Михайло Старицький // Українська байка / упоряд. та передм. Б. А. Деркача, В. Т. Косяченка. – К.: Дніпро, 1983. – С. 247-260.

Старицький М. М. Буланко / Михайло Старицький // Обрії: Збірник худож. творів для позакласного читання у 8-му кл. / упоряд. Р. І. Вітренко. – К.: Рад. школа, 1991. – С. 61-68.

Старицький М. П. Виклик («Ніч яка, Господи, місячна, зоряна...»): Вірш / Михайло Старицький // Шедеври української любовної лірики. – Харків: Фоліо, 2006. – С. 65-66. – (Література).

Старицький М. П. Выйди!...: Стих / Михаил Старицкий; пер. с укр. В. Казина // Гимн любви: Трехтомное изд. любовной лирики поэтов мира. Т. 2. Лирика поэтов народов СССР / сост. и автор предисл. С. М. Магидсон. – М.: Мол. гвардия, 1990. – С. 147-148.

Старицький М. П. Гава та Лисиця / Михайло Старицький // Дзвінок з минулого: Вірші, оповідання, казки, байки, загадки, приповідки: для мол. та серед. шк. віку / упоряд., заг. ред., післям. та приміт. В. І. Лучука. – К.: Веселка, 1991. – С. 200-201.

Старицький М. П. До молоді: Вірш / Михайло Старицький // Дзвінок з минулого: Вірші, оповідання, казки, байки, загадки, приповідки: для мол. та серед. шк. віку / упоряд., заг. ред., післям. та приміт. В. І. Лучука. – К.: Веселка, 1991. – С. 16-17.

Старицький М. С. До України. «Моя Україно! Як я тебе любив..!»: Вірш / Михайло Старицький // Україно, нене моя!: Сповідь: поезії, писанки...: Збірник / упоряд. та приміт. О. Є. Шевченка: передм. Я. П. Гояна; мал. та післямова Е. В. Біняшевського. – К.: Веселка, 1993. – С. 229.

Старицький М. П. Мавпа та окуляри: Байка / Михайло Старицький // Байки: Навчальний посібник / упоряд.

Н. О. Будна, В. І. Паронова. – Тернопіль: Навч. книга-Богдан, 2006. – С. 49.

Старицький М. П. Матері: Вірш / Михайло Старицький // Книга про Матір: Українські поети XIX-XXI ст. / передм. О. О. Омельченка; упоряд. В. Л. Чуйко. – К.: Криниця, 2003. – С. 239.

Старицький М. П. Молодість Мазепи / Михайло Старицький // Київ. – 1993. – № 10. – С. 90-121.

Старицький М. П. «О, дякую, що ти прийшла-таки...»: Вірш / Михайло Старицький // Книга про Батька. Українські поети XIX-XXI ст.: Антологія / упоряд. та передм. В. Л. Чуйка. – К.: Криниця, 2013. – С. 246.

Старицький М. Поезії / Михайло Старицький // Дивослово. – 2005. – № 12. – С. 31-33.

Старицький М. П. Поезії. Талан: П'єса (уривок) / Михайло Старицький // Українська література: Хрестоматія для 10-го класу середніх загальноосв. навч. закладів / упоряд. П. Хропко, В. Погребенник. – К.: Ковчег, 2004. – С. 114-135.

Старицький М. П. Руїна: Історичний роман про Івана Мазепу / Михайло Старицький // Київ. – 1991. – № 6. – С. 61-111; № 7. – С. 36-106.

Старицький М. П. Твори / Михайло Старицький // Українська література: Хрестоматія. 10 клас / упорядники О. І. Борзенко, М. П. Сподарець. – Харків: Веста: Ранок, 2008. – С. 213-289.

Старицький М. П. Твори / Михайло Старицький // Духовні криниці. Українська література (70-90-ті роки XIX ст.): Хрестоматія для 10 класу середніх шкіл, ліцеїв, гімназій, коледжів. Частина 1 / упоряд. Г. Ф. Семенюк, П. П. Хропко. – К.: Освіта, 1997. – С. 181-223.

Старицький М. П. Чати (з Міцкевича) / Михайло Старицький // Балади / упоряд. С. А. Крижанівський. – К.: Дніпро, 1981. – С. 76-77.

Про життя і творчість

Александрова Г. Порівняння як аргумент: «Своє» і «чуже» у п'єсах Михайла Старицького / Г. Александрова // Дивослово. – 2005. – № 12. – С. 27-31.

Брега Г. Старицький Михайло Петрович / Г. Брега // Малий словник історії України / В. Смолій, С. Кульчицький, О. Майборода та ін. – К.: Либідь, 1997. – С. 376.

Гаєвська Н. М. Михайло Старицький / Н. М. Гаєвська, В. Я. Неділько // Нові імена в програмі з української літератури: Посібник для вчителя / упорядник В. Я. Неділько. – К.: Освіта, 1993. – С. 38-57.

Горболіс Л. «...Ми захищатимемо наші святині, нашу віру й нашу землю!»: До уроку позакласного читання за повістю Михайла Старицького «Останні орли» / Л. Горболіс // Дивослово. – 2000. – № 7. – С. 46-49.

Губарев В. К. Старицький Михайло Петрович / В. К. Губарев // Історія України: Універсальний ілюстрований довідник. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008. – С. 244-245.

Дем'янівська Л. Михайло Петрович Старицький / Л. Дем'янівська // Духовні криниці. Українська література (70-90-ті роки ХІХ ст.): Хрестоматія для 10 класу середніх шкіл, ліцеїв, гімназій, коледжів. Частина 1 / упоряд. Г. Ф. Семенюк, П. П. Хропко. – К.: Освіта, 1997. – С. 225-228.

Дем'янівська Л. Старицький Михайло / Л. Дем'янівська // Українська література у портретах і довідках: Давня література-література ХІХ ст.: Довідник / редкол. С. Денисюк, В. Дончик, П. Кононенко та ін. – К.: Либідь, 2000. – С. 303-305.

Дорош Є. «Поклав багатство на вівтар культури...»: До 175-річчя з дня народження Михайла Старицького / Є. Дорош // Пенсійний кур'єр. – 2015. – 11 грудня. – С. 11.

Єфремов С. Михайло Старицький / С. Єфремов // Історія українського письменства. – К.: Феміна, 1995. – С. 471-474.

Капустін В. Старицький Михайло Петрович / Володимир Капустін // Одна на цілий світ: Розповіді про творців українських пісень, які стали народними. – К.: Криниця, 2003. – С. 152-153.

Корнійчук В. Старицький Михайло Петрович / В. Корнійчук // Довідник з історії України (А-Я): Посібник для серед. загальноосв. навч. закл. / за заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. – К.: Генеза, 2001. – С. 821.

Корнійчук В. Старицький Михайло Петрович / В. Корнійчук // Довідник з історії України. Т. 3. (Р-Я) / за ред. І. Підкови, Р. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 256-257.

Костюченко А. «Священик, який обвінчав молодих, додав два роки Софії й один рік Михайлові»: Михайло Старицький / Андрій Костюченко // Країна. – 2024. – № 13. – С. 48-50.

Котова С. «Ніч яка місячна...»: До 155-річчя від дати написання Михайлом Старицьким вірша, що пішов у народ / Світлана Котова // Публіка. – 2025. – 1-7 квітня. – С. 16.

Левчик Н. Багатогранність таланту: Михайло Старицький / Н. Левчик // Дивослово. – 2005. – № 12. – С. 20-26.

Мар'яненко І. Михайло Старицький // Духовні криниці. Українська література (70-90-ті роки XIX ст.): Хрестоматія для 10 класу середніх шкіл, ліцеїв, гімназій, коледжів. Частина 1 / упоряд. Г. Ф. Семенюк, П. П. Хропко. – К.: Освіта, 1997. – С. 180-181.

Мельничук Г. Будівничий національного театру: Михайло Старицький / Г. Мельничук // 1000 незабутніх імен України. – К.: Школа, 2005. – С. 192-193. – (Серія «1000»).

Нечволод Л. І. Михайло Старицький / Л. І. Нечволод // Українська література: Літературознавчий словник. – Харків: ФОП Співак В. Л., 2001. – С. 207-213. – (Серія «Схеми і таблиці»).

Оліфіренко С. М. Старицький Михайло / С. М. Оліфіренко, В. В. Оліфіренко, Л. В. Оліфіренко // Універсальний літературний словник-довідник. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008. – С. 338-340.

Осипчук Н. «Живіть на сцені!»: Заповіти Михайла Старицького – творця першого українського професійного театру і комедії «За двома зайцями»: До 180-річчя з дня народження / Н. Осипчук // Україна молода. – 2020. – 15 грудня. – С. 13.

Павленко Ю. Михайло Старицький / Ю. Павленко // 100 найвідоміших українців. – М.: Вече. – К.: Орфей, 2002. – С. 287-290. – (100 найвідоміших).

Подолінна І. Повість Михайла Старицького «Облога Буші» / І. Подолінна, А. Подолінний // Дивослово. – 1994. – № 3. – С. 45-46.

Поліщук В. А в цензурнім смаку я не напишу: Михайло Старицький і проблема цензури / В. Поліщук // Дивослово. – 2002. – № 2. – С. 17-21.

Поліщук В. Інтелігенція і народ у новелістиці Михайла Старицького / В. Поліщук // Дивослово. – 2003. – № 11. – С. 6-11.

Поліщук В. Лицарі Мельпомени: Михайло Старицький і Марко Кропивницький: до історії взаємин / В. Поліщук // Літературна Україна. – 2008. – 6 березня. – С. 1,8.

Поліщук В. Михайло Старицький і Михайло Драй-Хмара: точки дотикання біографій і творчості: До 175-річчя з дня народження М. П. Старицького / В. Поліщук // Літературна Україна. – 2015. – 26 листопада. – С. 8-9.

Поліщук В. Проблематика і герої новелістики Михайла Старицького / В. Поліщук // Дивослово. – 2002. – № 12. – С. 5-9.

Поліщук В. «Я для України рідної пишу...»: Непроминальні слова і справи Михайла Старицького / В. Поліщук // Дивослово. – 2020. – № 12. – С. 37-45.

Пчілка О. Михайло Петрович Старицький / Олена Пчілка; перед. слово І. Ільєнка // Київ. – 1991. – № 12. – С. 119-124.

Пчілка О. Михайло Петрович Старицький: Пам'яті товариша / Олена Пчілка // Дивослово. – 2004. – № 7. – С. 65-69; 2004. – №8. – С. 70-75.

Савченко С. С. «Батько українського театру»: До 170-річчя від дня народження М. П. Старицького / С. С. Савченко // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2010. – № 4. – С. 136-144.

Солод Ю. І література, й театр: Поезія і драматургія Михайла Старицького / Юлія Солод // Українська класична література. Конспект: Навч. посібник за програмою 9-10 кл. – К.: Світло знань, 2006. – С. 297-307.

Солод Ю. Михайло Старицький – талановитий поет, прозаїк, перекладач, визначний культурно-громадський діяч / Ю. Солод // Українська література: Конспект. – К.: Козаки, 1996. – С. 108-110.

Старицький Михаил // 99 великих киевлян. – К.: 7+7 media, 2009. – С. 332-337.

Старицький Михайло // Новий довідник: Історія України. – К.: ТОВ «Казка», 2005. – С. 415.

Старицький Михайло // Новий довідник: Українська мова та література. – К.: ТОВ «Казка», 2005. – С. 623-627.

Старицький Михайло // Українська література: Хрестоматія. 10 клас / упорядники О. І. Борзенко, М. П. Сподарець. – Харків: Веста: Ранок, 2008. – С. 212-213.

Старицький Михайло // Українські письменники: Довідник. – К.: Велес, 2013. – С. 231-234.

Старицький Михайло // Українські поети: Довідник / відповід. за випуск М. І. Преварська. – К.: Велес, 2015. – С. 182-186.

Старицький Михайло // Універсальний довідник старшокласника, абітурієнта, студента: Довідкове видання / кол. авт. Є. В. Глушко, О. М. Курмаз, В. С. Легейда та ін. – К.: Видавнича компанія «Воля», 2004. – С. 271.

Старицький Михайло // Усі українські письменники / упорядники Ю. І. Хізова, В. В. Щеголева – Харків: Торсінг плюс, 2008. – С. 195-199.

Старицький Михайло Петрович // Провідники духовності в Україні: Довідник / за ред. І. Ф. Кураса. – К.: Вища шк., 2003. – С. 309-311.

Старицький Михайло Петрович // Усі цитати до творів з української літератури. 5-12 класи / укладач Н. В. Курганова. – Харків: Торсінг плюс, 2006. – С. 125-132.

Стеценко Л. Ф. Драматургія М. П. Старицького / Л. Ф. Стеценко // Духовні криниці. Українська література (70-90-ті роки ХІХ ст.): Хрестоматія для 10 класу середніх шкіл, ліцеїв, гімназій, коледжів. Частина 1 / упоряд. Г. Ф. Семенюк, П. П. Хропко. – К.: Освіта, 1997. – С. 228-230.

Стеценко Л. Ф. Старицький Михайло Петрович / Л. Ф. Стеценко // Краткая литературная энциклопедия / гл. ред. А. А. Сурков. Т. 7. – М.: Советская энциклопедия, 1972. – С. 147-149.

Стеценко О. Така його доля: Штрихи до портрета Михайла Старицького / О. Стеценко // Дивослово. – 1997. – № 11. – С. 46.

Тетеріна О. Інонаціональна література у творчості Михайла Старицького / О. Тетеріна // Дивослово. – 2010. – № 11. – С. 48-52.

Франко І. Михайло П.[етрович] Старицький / І. Франко // Українська література: Хрестоматія для 10-го класу середніх загальноосв. навч. закладів / упоряд. П. Хропко, В. Погребенник. – К.: Ковчег, 2004. – С. 136-137.

Франко І. Михайло Петрович Старицький / І. Франко // Духовні криниці. Українська література (70-90-ті роки ХІХ ст.): Хрестоматія для 10 класу середніх шкіл, ліцеїв, гімназій, коледжів. Частина 1 / упоряд. Г. Ф. Семенюк, П. П. Хропко. – К.: Освіта, 1997. – С. 223-225.

Хропко П. Будівник національної культури: Михайло Старицький / П. Хропко // Українська література: Хрестоматія для 10-го класу середніх загальноосв. навч. закладів / упоряд. П. Хропко, В. Погребенник. – К.: Ковчег, 2004. – С. 112-113.

Хропко П. Громадський пафос лірики Михайла Старицького / П. Хропко // Дивослово. – 1997. – № 11. – С. 49.

Інтернет-ресурси

Старицький Михайло Петрович [Електронний ресурс]. Вікіпедія: Вільна енциклопедія. – Електр. дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%BE_%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87. – Назва з екрану. – Дата останньої правки 31.10.2025. – (Дата звернення 04.12.2025).

Старицький Михайло – біографія [Електронний ресурс] // УкрЛіб: Бібліотека Української Літератури. – Електр. дані. – Режим доступу:

<https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=1684>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 04.12.2025).

Старицький Михайло – біографія [Електронний ресурс] // Український інститут національної пам'яті. – Електр. дані. – Режим доступу:

<https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/gruden/14/1840-narodyvsya-myhaylo-starycky>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 04.12.2025).

Старицький Михайло – письменник і культурний діяч, що пожертвував статком заради українського театру [Електронний ресурс] // Щедрий вівторок. – Електр. дані. – Режим доступу:

<https://givingtuesday.ua/statti/myhajlo-staryczkyj-pysmennyk-i-kulturnyj-diyach-shho-pozhertvuvav-statkom-zarady-ukrayinskogo-teatru/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 04.12.2025).

Михайло Старицький – корифей українського театру [Електронний ресурс] // Бібліотека Уманського національного університету. – Електр. дані. – Режим доступу:

<https://library.udau.edu.ua/novini/mihajlo-starickij-korifej-ukrainskogo-teatru.html>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 04.12.2025).

Михайло Старицький – біографія коротко [Електронний ресурс] // Dovidka.biz.ua: Довідник цікавих фактів та корисних знань – Електр. дані. – Режим доступу:

<https://dovidka.biz.ua/mihaylo-staritskiy-biografiya-korotko/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 24.07.2025).

Михайло Старицький – хронологічна таблиця [Електронний ресурс] // Dovidka.biz.ua: Довідник цікавих фактів та корисних знань – Електр. дані. – Режим доступу:

<https://dovidka.biz.ua/mihaylo-staritskiy-hronologichna-tablitsya/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 24.07.2025).

Михайло Петрович Старицький – біографія [Електронний ресурс] / Твоя книжка // Youtube. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=pOMaBK987k>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 04.12.2025).

Михайло Петрович Старицький. У любові до рідної землі [Електронний ресурс] / Наукова бібліотека ХНУВС // Youtube. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=E12-d460kYU>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 04.12.2025).

Зміст

Біографія.....	3
Вшанування пам'яті.....	5
Творча спадщина Михайла Старицького.....	6
Про життя і творчість.....	8
Інтернет-ресурси.....	13